

Lucjan Balter

"Glaube, der Begegnung sucht. Ein theologisches Programm", Andreas Bsteh, Mödling 1992 : [recenzja]

Collectanea Theologica 65/2, 206-208

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

o „przywódcach żydowskich”. Faryzeusze nie mieli nic wspólnego z całym wydarzeniem. Wielki Tydzień powinien się stać szczególnym czasem uzdrawiania stosunków chrześcijańsko-żydowskich, bo jego teologia jest zakorzeniona w teologii żydowskiego Święta Paschy.

Tytuły następujących rozdziałów brzmią: *Dialogue for the Future* (s. 82–88), *Celebrations and Activities* (s. 89–108) oraz *Christian Teaching and Judaism Today: A Study of Religion Texts* (s. 109–120). W jednym z nich (s. 102–104) został zaproponowany tekst „dialogowego” nabożeństwa Drogi Krzyżowej.

Drugą część książki stanowi pięć apendyksów: 1. wytyczne do przedstawiania Żydów i judaizmu w materiałach katechetycznych, 2. wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej i Jana Pawła II, 3. dokumenty Krajowej Konferencji Katolickich Biskupów USA, 4. dalsze sugestie bibliograficzne odnośnie do poszczególnych aspektów dialogu, 5. propozycja schematu edukacji katolickiej o Żydach i judaizmie.

Książka odzwierciedla typowo amerykańskie spojrzenia na dialog. Punkt ciężkości spoczywa w niej na wyłuszczeniu katolikom argumentów i wrażliwości żydowskiej. Nie odbywa się jednak nie mniej potrzebna praca w drugim kierunku. Patrząc z polskiej perspektywy nie sposób zgodzić się z wyjściową tezą jakoby dzieje stosunków chrześcijańsko-żydowskich sprowadzały się wyłącznie do kościelnego „nauczania pogardy”. Nie podlega dyskusji fakt, że istnieje potrzeba oczyszczenia chrześcijaństwa z rozmaitych przejawów antyżydowskości. Ale musi to być proces obustronny, bo zarówno w judaizmie jak i w postawach Żydów niereligijnych nie brak pierwiastków silnie antychrześcijańskich i antykościelnych. Zapewne nie można podjąć i rozwinąć tej problematyki w ramach jednej książki. Dlatego omawiana publikacja byłaby znacznie bardziej pożyteczna, gdyby stanowiła część większej całości, promującej dialog jako obustronną zmianę wzajemnych zapatrywań na siebie i wzajemnych uprzedzeń.

ks. WALDEMAR CHROSTOWSKI, Warszawa

Andreas BSTEH (Hrsg.), *Glaube, der Begegnung sucht. Ein theologisches Programm*, Verlag St. Gabriel, Mödling 1992, s. 204.

Ośrodek Teologiczny Księży Werbistów w Mödling k. Wiednia obchodził w r. 1989 setną rocznicę swej działalności dydaktyczno-naukowej. Powstał z osobistej inicjatywy Założyciela Zgromadzenia, bł. Arnolda J a n s s e n a, który starał się usytuować główne ośrodki tworzonej przez siebie wspólnoty zakonnej poza zasięgiem władzy Bismarcka. Stąd pierwszy dom misyjny Zgromadzenia utworzył on na terenie Holandii w miejscowości Steyl (co dało początek niemieckiej nazwie Zgromadzenia „Steylerpatres”) w 1875 r., oddając go pod opiekę św. Michała Archanioła; na Seminarium Duchowne wybrał natomiast Austrię, powierzając tworzoną placówkę opiece św. Gabriela Archanioła. Seminarium to przechodziło różne koleje losu: wychowało, zwłaszcza w pierwszych latach swego rozkwitu i rozwoju, ponad 2000 misjonarzy rozchodzących się stopniowo w coraz dalsze zakątki świata, tutaj

kształtowali się także pierwsi polscy Księża Werbiści, tutaj wreszcie powstała i miała swą siedzibę słynna i głośna w pierwszej połowie naszego stulecia etnograficzna „Szkoła Wiedeńska” ze swym założycielem ks. Wilhelmem Schmidtem na czele. Spośród jego najbliższych współpracowników zasłynęli w świecie naukowym zwłaszcza tacy kapłani–misjonarze i naukowcy, jak Paweł Schebesta, badacz i „ojciec” Pigmejów w Afryce, Martin Gusinde, badacz wielu plemion prymitywnych, czy zaprzyjaźniony („braterstwo krwi”) z amerykańskimi Indianami (Irokezami) Wilhelm Koppers. Wszyscy oni spoczywają obecnie w St. Gabriel na zakonnym cmentarzu. – W 1906 r. ks. W. Schmidt zaczął wydawać, wychodzące do dzisiaj, międzynarodowe pismo etnograficzne „Anthropos”, a w 1932 r. doprowadził przy pomocy swych współpracowników do utworzenia instytutu naukowego pod tą właśnie nazwą. I tak oto powstała owa słynna „Wiener Völkerkundliche Schule”.

Niezwykłe groźny rozwój wydarzeń w Niemczech hitlerowskich doprowadził jednak do tego, że W. Schmidt przeniósł – ze względu na dobro szkoły – cały Instytut do Szwajcarii. Przewidywania jego okazały się słuszne, bo wojska niemieckie zajęły Seminarium Duchowne w Mödling w 1941 r., a pozostawanie Austrii pod okupacją radziecką aż do r. 1955 doprowadziło do tego, że Księża Werbiści zdecydowali się powołać do życia drugie Seminarium Duchowne w St. Augustin koło Bonn, funkcjonujące zresztą do dzisiaj, i tam przenieśli ze Szwajcarii po wojnie siedzibę pisma i instytutu „Anthropos”. Normalizacja życia w Austrii skłoniła jednak przebywających tam Werbistów do reaktywowania działalności naukowej, a tak niedawna prężność ich teologicznej Hochschule domagała się poniekąd od nich nawiązania do tak znakomitych tradycji. Główny ciężar w realizacji tego zadania spoczął na barkach ks. A. Bsteh, który zaczął organizować międzynarodowe sympozja naukowe, poświęcone dialogowi chrześcijaństwa z wielkimi religiami świata, a następnie wydawał je drukiem w serii *Beiträge zur Religionstheologie*. Omawiany obecnie tom ukazuje się jako szósty w tej serii, a podane wyżej informacje zaczerpnięte zostały z „programowego” artykułu jego wydawcy, który omawia w nim ponadto nowy, zatwierdzony przez Rzym i uzgodniony z władzami austriackimi program tejże Hochschule, która kształci nie tylko kapłanów, teologów i misjonarzy, ale także stara się – dawniej przez kongresy i sympozja, a obecnie przez tzw. „akademie” międzyreligijne – dojść do spotkania w wierze z różnymi religiami świata. Ten swój programowy artykuł A. Bsteh poprzedził dokumentacją oficjalnego aktu promulgowania „nowego porządku” w St. Gabriel (2 października 1987 r.), na który złożyły się: przemówienia prof. H. Bülke na temat *Wiara szuka spotkania* (s. 11–28) oraz przemówienia honorowych, zaproszonych na uroczystość gości (s. 29–38).

Z całości tomu wynika, że wieńczy on i zamyka (choć faktycznie tak nie jest, gdyż ukazały się niemal z nim równocześnie dalsze tomy serii) pewien etap przygotowawczy: zawiera bowiem „registry” czyli wykazy nazwisk (s. 143–172), pojęć, albo raczej wyrazów zaczerpniętych „żywcem” z sanskrytu czy tradycji islamskiej, ale podawanych w pisowni europejskiej (względnie austriacko–niemieckiej) oraz źródeł czyli pism hinduizmu, buddyzmu, chrześcijaństwa, islamu (s. 173–104), podanych w poprzednich pięciu (łącznie z niniejszym) tomach serii. I z tego właśnie względu może służyć pomocą

tym, którzy mają u siebie lub korzystają z tomów poprzednich, poczynając od pierwszego: *Universales Christentum angesichts einer pluralen Welt* (Mödling 1976), który zawiera referaty pierwszego sympozjum pomyślanego jako chrześcijańskie (ekumeniczne) otwieranie się na dialog z innymi religiami i faktyczne, wewnętrzne przygotowanie się do niego (A. Vorbichler, *Zbawienie w rozumieniu świata niechrześcijańskiego*”; W. Kasper, *Kościół jako powszechny sakrament zbawienia*; K. Rahner, *Jeden Jezus Chrystus a powszechność zbawienia*; F. Han, *Posłanie Ducha – posłanie uczniów*; J. Głazik, *Kościół lokalny – Kościół powszechny*). Następne tomy (i sympozja) miały już bowiem charakter wyraźnie dialogowy: *Bóg chrześcijaństwa i islamu* (t. II), *Zbawienie w chrześcijaństwie i buddyzmie* (t. III), *Byt jako objawienie w chrześcijaństwie i hinduizmie* (t. IV), *Dialog z wnętrza chrześcijańskiej teologii* (t. V). W tym ostatnim, piątym tomie mamy już pewne podsumowanie trzech kolejnych spotkań, albowiem mówi się tu razem o chrześcijaństwie, islamie, hinduizmie i buddyzmie. Wydaje się ponadto, że organizator tych wszystkich spotkań i redaktor serii, ks. A. Bsteh wpadł na nowy pomysł, który zaczął realizować właśnie w tomie szóstym. Zamieścił tu bowiem pod tytułem odtwarzającym wiernie hasło sympozjum i odnośnego tomu 5: *Dialog aus der Mitte christlicher Theologie*, ważniejsze wypowiedzi uczestników owego sympozjum, zespalaając je w pewne grupy problemowe, a więc np. co oznacza mówienie o „środku” wiary chrześcijańskiej, czy bolesne doświadczenie krzyża może być rozumiane jako ten „środek” i czy dialog wywodzący się z tego „środka” może służyć odkrywaniu nowych dróg zbliżenia. Ponieważ na te właśnie tematy wypowiadali się przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych, uczestniczący w sympozjum, a także sami prelegenci, opracowanie ks. Bsteha (s. 65–140), autoryzowane – jak sam podkreśla w przypisie 1 (s. 65) – przez poszczególnych mówców, stanowi integralną część tomu 5 serii i tak powinno być w praktyce traktowane. Krótko mówiąc, omawiany tom zamyka (i uzupełnia) pięć poprzednich tomów serii *Beiträge zur Religionstheologie*, uzupełniając w istotnej mierze materiały tomu piątego. Sygnalizuje też tym samym kres ciągnących się przez ponad 10 lat przygotowań nie tyle do reaktywowania dawnej „Szkoły Wiedeńskiej”, co raczej do stworzenia na bazie dawnej, świetlanej tradycji naukowej, ośrodka w pewnej mierze nowego, mającego na celu oparte na wierze spotkanie wielkich religii świata.

ks. LUCJAN BALTER SAC, Ottarzew

Andreas BSTEH (Hrsg.), *Hören auf sein Wort. Der Mensch als Hörer des Wortes Gottes in christlicher und islamischer Überlieferung*, Verlag St. Gabriel, Mödling 1992, s. 220.

Omawiane dzieło ukazało się w serii *Beiträge zur Religionstheologie* jako siódmy jej tom i zawiera materiały szóstego sympozjum religijno–teologicznego, zorganizowanego w Mödling w dniach 17 – 20 kwietnia 1990 r. Ponieważ samo to sympozjum zostało już zaprezentowane Czytelnikom polskim przez autora niniejszej recenzji w „Biuletynie Ekumenicznym” 19 (1990) nr 3, s. 45–50 p.t. *Spotkanie chrześcijańsko–islamskie «Wysłuchać się w Jego Słowo»*, wystarczy ograniczyć się tutaj do krótkiego